

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Філологічний факультет

Кафедра української і зарубіжної літератури

ЗАТВЕРДЖЕНО НА ЗАСІДАННІ КАФЕДРИ

Завідувач кафедри

Акулова / Н.Ю.Акулова

(протокол № 2 від 04.09.2023 р.)

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ (ФОЛЬКЛОРНОЇ) ПРАКТИКИ**

для здобувачів вищої освіти

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Ступінь вищої освіти бакалавр

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

(шифр і назва галузі)

Спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Середня освіта. Українська мова і література

Запоріжжя, 2023

Розробники: асистент кафедри української і зарубіжної літератури
Н.С. Мажара

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

(підпис)

О.А. Огульчанська

Робоча програма навчальної (фольклорної) практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Середня освіта. Українська мова і література».

Навчальна (фольклорна) практика є важливим освітнім компонентом у системі підготовки майбутніх учителів української мови і літератури закладів загальної середньої освіти, засобом актуалізації та поглиблення теоретичних знань, завдяки цьому здобувач вищої освіти формує нове бачення своєї спеціальності, удосконалює фахову підготовку та професійну компетентність.

Мета навчальної (фольклорної) практики – розширити, закріпити та систематизувати теоретичні знання, отримані під час вивчення освітнього компонента «Фольклор з фольклорною практикою»; виявити універсальні, етнічні та локальні традиції досліджуваної території, встановити ареальні особливості побутування окремих творів, жанрів, обрядів; виробити навички збирання та систематизації регіонального фольклору; укласти реєстри зібраного матеріалу; розвинути комунікативні навички.

Перелік програмних компетентностей, які набуваються під час практики:

– **ЗК1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

– **ЗК8.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

– **ЗК10.** Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

– **ПК 4.** Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі на тлі світового (від давнини до сучасності), уміння використовувати здобутки українського письменства для формування національної свідомості, світогляду учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій в сучасному суспільстві.

– **ПК 7.** Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використання практичного досвіду й мовно-літературного контексту для реалізації цілей освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Заплановані програмні результати навчання:

– **РН7.** *Демонструє* знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), *оперує* базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

– **ПРН 1.** *Знає* сучасні філологічні засади навчання української мови та літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні.

– **ПРН 2.** *Пояснює* особливості розвитку української мови та літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; *порівнює* мовні й літературні факти, явища, визначає їхні подібності й відмінності

– **ПРН 5.** *Застосовує* різні види аналізу художнього твору, визначає його жанрово-стильову своєрідність, місце в літературному процесі, традиції й новаторство, зв'язок твору із фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури.

Практика проходить під науково-методичним керівництвом кафедри української і зарубіжної літератури. **Місце проходження практики обирається** на першій установчій зустрічі зі здобувачами вищої освіти перед початком практики. Це можуть бути населені пункти Мелітопольського, або інших районів Запорізької області, або ж інші регіони України за місцем проживання здобувачів вищої освіти.

Наукове значення: накопичення регіонального фольклорного матеріалу, що може слугувати для видання фольклорних збірок та хрестоматій з українського фольклору; підготовка бази для написання здобувачами вищої освіти науково-дослідних робіт з питань фольклору досліджуваного регіону та фольклоризму літературних творів.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

1. Опис навчальної практики

Найменування показників	Ступінь вищої освіти, галузь знань, спеціальність, освітня програма	Характеристика практики
Кредитів: 3 Загальна кількість годин – 90 Тижневих годин: 30/2	Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) Галузь знань – 01 Освіта/ Педагогіка Освітня програма – Середня освіта. Українська мова і література.	Назва практики: навчальна (фольклорна) Семестр: II Термін проходження практики: відповідно до графіку освітнього процесу Вид контролю: є складовою освітнього компонента «Фольклор з фольклорною практикою» та оцінюється комплексно з екзаменом наприкінці другого семестру.

2. Програма навчальної практики

Навчальна (фольклорна) практика для здобувачів вищої освіти спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) проводиться у II семестрі, триває 2 тижні – 90 год. / 3 кредити ЄКТС.

Під час фольклорної практики інтенсифікується розвиток професійного мислення, творчих здібностей, набувається дослідницький досвід, необхідний для підготовки до інноваційної філологічної діяльності.

Збираючи фольклорні матеріали, здобувачі вищої освіти поглиблюють і зміцнюють знання з фольклору, отримані на лекціях і практичних заняттях у першому семестрі, знайомляться з живим побутуванням усної творчості, зустрічаються з майстрами – виконавцями фольклорних творів, набувають навичок пошуково-дослідної роботи, що допомагає їм зрозуміти, яку роль відіграє народна творчість не лише в літературі та мистецтві, а й, власне, у житті.

Завдання практики:

- ознайомити здобувачів з принципами роботи з літературними, довідниковими, бібліографічними та іншими джерелами;
- закріпити теоретичні знання, отримані під час вивчення освітнього компонента «Фольклор з фольклорною практикою»;
- навчити використовувати теоретичну інформацію на практиці, розширювати практичні знання і навички за фахом;
- сформуванати вміння спостерігати, порівнювати та аналізувати фольклорні та літературні факти;
- розвивати комунікативні здібності здобувача;
- виробити навички аналізу регіональних типів фольклорної традиції та характеру її подальшої трансформації, поширення постфольклорних явищ тощо;
- сформуванати навички фіксації фольклорних текстів згідно з вимогами до таких записів;
- виробити вміння і навички працювати з інноваційними технологіями у професійній діяльності;
- отримати практичні навички запису, обробки, класифікації та систематизації фольклорних текстів;
- оволодіти сучасними методами та формами роботи у професійній діяльності.

Фольклорна практика складається із кількох етапів:

1. Теоретична підготовка здобувачів. Навчально-методична підготовка здобувачів вищої освіти до проходження фольклорної практики розпочинається з ознайомлення з програмою практики, методикою її проходження, що стосується насамперед збирання та систематизації фольклорного матеріалу, календарним плануванням, вимогами до виконання загальних та індивідуальних завдань, правилами оформлення звіту та опрацьованого матеріалу. Проводиться інструктаж із правил охорони праці та техніки безпеки життєдіяльності.

2. Проходження практики. Під час проходження фольклорної практики здобувачі-філологи відвідують населені пункти регіону, де отримують інформацію про літературну творчість, фольклорні особливості, звичаї, традиції рідного краю, або інших областей України; збирають та записують фольклорні тексти (систематизуючи їх відповідно до нижче поданого переліку), традиції та обряди від інформантів за місцем проживання, а також опрацьовують, систематизують та класифікують

записи; працюють з картотеками в бібліотеках, систематизують інформацію. Кожен зі здобувачів отримує індивідуальне пошуково-дослідне завдання в контексті вивчення народної творчості досліджуваного регіону.

За ініціативи керівника практики з метою осягнення специфіки населеного пункту в межах фольклорної практики можуть додатково проводитися екскурсії в народознавчих, краєзнавчих, етнографічних музеях тощо.

3. Систематизація матеріалу та підсумки. Зібрані під час проходження практики матеріали, оброблені, систематизовані та класифіковані фольклорні тексти, виконані індивідуальні завдання здобувачі вищої освіти оформлюють відповідно до вимог, складають у теки, надають керівникові практики у визначений термін. За результатами практики здобувачі готують презентацію та захищають її, демонструючи здобуті вміння та навички.

4. Оцінювання. Навчальна (фольклорна) практика є складовою освітнього компонента «Фольклор з фольклорною практикою» та оцінюється комплексно з екзаменом наприкінці другого семестру.

В умовах дистанційного навчання фольклорна практика може проходити на сайті центру освітніх дистанційних технологій у режимі відеоконференції, або на платформі Zoom, Google Meet тощо. Етапи проведення навчальної практики із використанням дистанційних технологій навчання корегуються керівником практики з огляду на фактичне місце знаходження здобувачів вищої освіти та з урахуванням можливостей для її реалізації. Обов'язковим є ознайомлення з методикою збирання та систематизації фольклорного матеріалу, визначення завдань практики керівником та їх виконання здобувачами. За результатами роботи здобувачі вищої освіти прикріплюють виконані завдання на сторінку освітнього компонента «Фольклор з фольклорною практикою» на сайті дистанційного навчання, або надсилають на електронну скриньку керівника практики, та презентують під час відеоконференції наприкінці практики.

Перелік жанрів фольклорних текстів для опрацювання під час практики

БЛОК І. Наративні жанри

Казки. *Особливості побутування і оповіді казок про тварин; чарівні казки; соціально-поутові, родинно-побутові та героїчні казки.*

Легенди і перекази. *Апокрифічні, історичні, космогонічні легенди. Легенди про демонічних істот, чудодійні рослини, небачених тварин. Перекази та легенди про історичне минуле народу, суспільно-політичні події.*

Анекдоти. *Природа народного гумору. Огляд анекдотів: сільських, міських, соціальних, молодіжних.*

Малі жанри народного епосу. *Осягнення світу та життєвої мудрості в прислів'ях та приказках. Специфіка загадок як жанру фольклору.*

БЛОК 2. Народна лірика

Календарно-обрядова поезія. *Види календарно-обрядових пісень: весняний, літній, осінній і зимовий цикли.*

Родинно-побутові та родинно-обрядові пісні. *Пісня як невід'ємний елемент життя селянина. Пісні про кохання та сімейне життя. Голосіння, замовляння. Традиційні образи в коліскових. Позаобрядова лірична пісня.*

Соціально-побутові пісні. *Відтворення життя різних соціальних прошарків народу. Загальних огляд козацьких, чумацьких, наймитських, заробітчанських пісень тощо з урахуванням специфіки досліджуваного регіону.*

Блок 3. Народний ліро-епос

Історичні пісні, думи та балади. *Специфіка історичних пісень. Образна система дум досліджуваного регіону. Особливості метаморфоз у баладах.*

ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль за якістю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, застосуванням набутих практичних навичок відбувається постійно впродовж усього терміну проходження практики у формі консультацій, пояснень тощо. Застосовується групова та індивідуальна перевірка виконаних завдань. Під час групової перевірки керівник визначає рівень колективних дій, злагодженість та згуртованість під час виконання загальних завдань. Індивідуальна перевірка дає можливість з'ясувати, якими професійними якостями оволодів кожен здобувач, виявити недоліки та окреслити шляхи їх подолання. Важливою формою контролю також є самоконтроль, правильна організація якого забезпечує реалізацію принципів свідомості, активності, міцності знань, умінь та навичок практикантів.

Методами перевірки є бесіди, консультації та обмін досвідом між практикантами, завдяки яким контролюється хід практики та правильність виконання пошуково-дослідних завдань, а також презентація та захист результатів практики. Проведення практики забезпечує перевірку теоретичних знань, набутих під час вивчення освітнього компонента

«Фольклор з фольклорною практикою»; вироблення вмінь творчо застосовувати їх на практиці, вирішувати складні творчі завдання, самостійно здійснювати аналіз власних здібностей та практичних навичок.

Практика оцінюється диференційовано та комплексно з екзаменом за освітнім компонентом «Фольклор з фольклорною практикою».

ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Практика здійснюється з урахуванням загальних засад та правил наукової етики та академічної доброчесності. Виконуючи дослідження, здобувач вищої освіти повинен з повагою ставитися до авторських прав осіб, дослідження яких він використовує, коректно робити посилання на всі використані джерела, не допускати прояву академічної недоброчесності (плагіат, фабрикація, фальсифікація тощо).

ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Після завершення навчальної (фольклорної) практики здобувачі вищої освіти мають подати керівникові практики у зазначений термін звітну документацію, що складається зі звіту та підбірки індивідуальних пошуково-дослідних матеріалів, складених у теку з файлами. Відеоматеріали, презентації, світлини подаються у посиланні на папку на google-диску.

Тека з матеріалами фольклорної практики має таку структуру:

1. Титульний аркуш (додаток 1).
2. Зміст (додаток 2).
3. Вступ повинен містити мету практики, завдання, об'єкт, предмет, перелік використаних методів дослідження, теоретичну основу та практичну значущість).

3. Основна частина:

3.1. Історія населеного пункту, в якому проходила практика (коли створений, вихідцями з яких територій; міграційні процеси; характеристика населення за етнічними, віковими, соціальними критеріями; основні види занять; наявність культурно-просвітніх закладів та фольклорних гуртків, народних фольклорних колективів, виконавців).

3.2. Паспорт носія фольклору (прізвище, ім'я, по батькові; вік; де народився, якщо змінював місце проживання, то у якому віці; освіта; професія; характер занять; від кого і коли засвоїв фольклорний репертуар; як часто виконує фольклорні твори; кому передає фольклорні твори, хто їх від нього засвоїв; адреса).

3.3. Паспорти фольклорних творів (назва твору; від кого записаний твір; ким записаний; коли записаний; як визначає жанр та назву твору виконавець; наукове визначення жанру та виражально-зображувальних засобів поетичного мовлення віднайдених фольклорних текстів).

4. Роздруковані матеріали індивідуальної пошуково-дослідної роботи (світлини, затраскрибовані фольклорні тексти тощо).

5. Висновки (чи вдалося реалізувати мету та завдання практики; характеристика популярних фольклорних жанрів; чи збереглися у досліджуваному населеному пункті традиційні обряди та відповідних фольклор; люди яких вікових категорій є основними носіями фольклорної традиції та постфольклорного репертуару; чи спостерігається взаємна рецепція фольклорного репертуару або окремих елементів поетики у місцях спільного проживання представників різних етносів тощо).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

За результатами проходження навчальної (фольклорної) практики оцінювання знань і вмінь здобувачів вищої освіти відбувається на підставі комплексу критеріїв:

- вміння спілкуватися з людьми та отримувати необхідну інформацію (фольклорні тексти);
- рівень сформованості умінь та навичок практичної роботи здобувачів вищої освіти як майбутніх фахівців;
- якість знань здобувачів вищої освіти та вміння застосовувати їх на практиці для виявлення і фіксації фольклорних творів, диференціації народної та авторської творчості;
- вміння систематизувати, класифікувати та узагальнювати фольклорний матеріал;
- вміння робити аргументовані висновки;
- якісне виконання завдань практики;
- правильне оформлення документації;
- підготовка презентацій та індивідуальних пошуково-дослідних завдань.

Навчальна (фольклорна) практика оцінюється за 100-бальною школою:

Оцінку «відмінно» (90-100 балів) здобувач отримує, якщо всі завдання практики виконано в повному обсязі, виявлено глибоке розуміння теоретичних знань та вміння творчо їх застосовувати. Враховується сумлінне виконання всіх завдань практики, високий рівень удосконалення своїх знань, умінь та навичок, пов'язаних із особливостями професійної діяльності.

Матеріали опрацьовано, проаналізовано, правильно оформлено та подано у визначений термін. Повністю розкрито тему індивідуального завдання, зроблено чіткі висновки щодо досліджуваного питання.

Оцінку «добре» (83-89 балів) здобувач одержує, якщо завдання практики виконані правильно, але недостатньо повно. Практикант виконував завдання керівників практики, удосконалював на практиці свої знання з фольклору. Матеріали подано у визначений термін, але недостатньо систематизовано. Індивідуальне завдання виконано та логічно викладено. Відповіді на запитання під час заліку загалом правильні.

Оцінку «добре» (74-81 бал) здобувач отримує, якщо завдання практики виконано повно, але було допущено кілька не дуже грубих помилок. Практикант виконував завдання керівника практики, удосконалював свої знання та навички з фаху. Матеріали подано у визначений термін, але є певні невідповідності або оформлено з помилками. Тему індивідуального завдання розкрито, але логіка викладу порушена. Під час відповідей на запитання орієнтується у змісті практики.

Оцінку «задовільно» (64-73 бали) здобувач отримує, якщо завдання практики виконано в неповному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Знання теоретичного матеріалу продемонстровано з деякими недоліками, недостатньо сформовані основні вміння та навички. Матеріали практики опрацьовано з помилками, бракує аналізу. Індивідуальне завдання виконано, але не розкрито тему. Відповіді на запитання під час заліку неповні.

Оцінка «задовільно» (60-63 бали) ставиться здобувачеві, якщо завдання практики виконано з помилками або не в повному обсязі. У теоретичних знаннях виявлено недоліки, бракує сформованих вмінь та навичок зі спеціальності. Матеріали опрацьовано частково, оформлено неправильно, слабко аргументовані висновки й узагальнення, індивідуальне завдання виконано частково. Відповіді на запитання під час заліку неповні.

Оцінку «незадовільно» (35-59 балів) здобувач отримує, якщо більшість завдань навчальної практики не виконані. Практикант не володіє теоретичними знаннями, не може дати відповіді на поставлені запитання. Виявлені проблеми із виконанням завдань, не сформовано вміння проводити відповідні види роботи. Матеріали недбало опрацьовано, оформлено з помилками.

Оцінку «незадовільно» (1-34 бали) здобувач отримує, якщо завдання навчальної практики не виконано.

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Брицина О. Сучасні аспекти методики збирання народної прози *Народна творчість та етнографія*. 2003. № 3. С.24-34.

2. Вовчак А., Довголюк І. Документування фольклорної традиції. Засади організації і проведення фольклористичного польового дослідження, транскрибування й архівування зібраного фольклорного матеріалу. Львів, 2014. 60 с.

3. Іваннікова Л. Фольклористика Півдня України: сторінки історії. Запоріжжя, 2008. 291 с.

4. Руснак І.Є. Український фольклор: навчальний посібник. К.: Академія, 2010. 304 с.

5. Семенов О., Базиль Л., Дятленко Т. Фахова практика вчителя-словесника: навч. посіб. Луганськ: Вид-во «Ноулідж», 2011. 490 с.

6. Сивачук Н. Фольклорна практика. К.: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2008. 68 с.

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Філологічний факультет

Кафедра української і зарубіжної літератури

З В І Т

з навчальної (фольклорної) практики

здобувача (-чки) I курсу групи _____
напряму підготовки “014.01 Середня
освіта (Українська мова і література)”
Прізвище, ім'я, по батькові

Керівник практики:

посада /прізвище, ім'я, по батькові

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ	5
РОЗДІЛ 2. ПАСПОРТ НОСІЯ ФОЛЬКЛОРУ	7
РОЗДІЛ 3. ПАСПОРТИ ФОЛЬКЛОРНИХ ТВОРІВ	12
МАТЕРІАЛИ ПОШУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ	20
ВИСНОВКИ	27